

Om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2014/15:76 Om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands m.m. Ingen följdmotion har väckts med anledning av propositionen.

I propositionen föreslår regeringen att den personkrets som enligt lagen (2008:552) om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands kan komma i åtnjutande av katastrofmedicinska insatser ändras från människor med hemvist i Sverige till människor med anknytning till Sverige. Vidare föreslår regeringen att katastrofmedicinska insatser i utlandet ska kunna tillhandahållas även för personer som inte har anknytning till Sverige.

I propositionen föreslår regeringen även att det införs en ny bestämmelse i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) som ger landsting möjlighet att bedriva hälso- och sjukvård i samband med sjöräddningsinsatser i de delar av havet som ligger utanför Sveriges sjöterritorium och där räddningstjänsten är svenska myndigheters ansvar.

Utskottet tillstyrker lagförslagen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2015.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands m.m.....	5
Propositionen.....	5
Utskottets ställningstagande.....	7
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	8
Propositionen.....	8
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands m.m.

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
2. lag om ändring i lagen (2008:552) om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2014/15:76 punkterna 1 och 2.

Stockholm den 7 maj 2015

På socialutskottets vägnar

Emma Henriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Henriksson (KD), Lennart Axelsson (S), Finn Bengtsson (M), Mikael Dahlgvist (S), Anders W Jonsson (C), Jan Lindholm (MP), Amir Adan (M), Kristina Nilsson (S), Carina Herrstedt (SD), Barbro Westerholm (FP), Karin Rågsjö (V), Hans Hoff (S), Yasmine Larsson (S), Sofia Fölster (M), Håkan Bergman (S), Thomas Finnborg (M) och Heidi Karlsson (SD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2014/15:76 Om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands m.m. Ingen följdmotion har väckts med anledning av propositionen.

I propositionen föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och lag om ändring i lagen (2008:552) om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands. Regeringens förslag till beslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen och förslag till lag om ändring i lagen om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands.

Propositionen

Bakgrund

Enligt 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) får landstingen ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till landstingets område eller dess medlemmar och som inte enbart ska handhas av staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan. Bestämmelsen ger bl.a. uttryck för den s.k. lokaliseringsprincipen som innebär att ett landsting inte får verka utanför sitt geografiska ansvarsområde utan att det har meddelats i lag.

Lagen (2008:552) om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands (katastrofmedicinska insatslagen) kom till som en följd av flodvågs-katastrofen i Sydostasien i december 2004. Lagen trädde i kraft den 1 september 2008 och avsåg att ge Sverige möjlighet att tillhandahålla hälso- och sjukvård vid insatser utomlands och med annat syfte än som bistånd till ett annat land. Genom lagen gavs landstingen befogenhet att under vissa förutsättningar bedriva hälso- och sjukvård utomlands.

För att tydliggöra omfattningen av statens konsulära ansvar, dvs. att klargöra i vilka situationer staten ska, respektive inte ska, agera utomlands när många människor med anknytning till Sverige drabbas, och därigenom även tydliggöra omfattningen av den enskildes ansvar tillkom lagen (2010:813) om konsulära katastrofinsatser (konsulära katastrofinsatslagen).

De två lagarna om insatser utomlands kan tillämpas var för sig, men det är rimligt att anta att båda kommer att aktualiseras i många situationer. Av det skälet ansåg regeringen att det fanns anledning att utreda om inte personkretsen för katastrofmedicinska insatslagen borde överensstämja med personkretsen i konsulära katastrofinsatslagen för att bl.a. underlätta hanteringen och samordningen av insatserna. För detta ändamål tog man inom Socialdepartementet fram promemorian Om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands m.m. (Ds 2013:7) som hanterar denna fråga. I promemorian tas det även upp förslag om att utvidga landstingens befogenheter att verka utanför sina regionalansvarsområden i samband med sjöräddningsinsatser.

Katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands

Regeringen föreslår att katastrofmedicinska insatslagen ändras på så sätt att landstinget får bedriva hälso- och sjukvård utomlands när många människor med anknytning till, i stället för med hemvist i, Sverige drabbas av en allvarlig olycka eller katastrof i utlandet. I lagen anges att med människor med anknytning till Sverige avses svenska medborgare, svenska medborgares utländska familjemedlemmar samt utlänningar som är bosatta i Sverige. Motsvarande ska gälla även när andra personer än sådana som har anknytning till Sverige drabbas av en allvarlig olycka eller katastrof i utlandet.

Skälen till regeringens förslag är att det vid krissituationer utomlands ofta uppstår behov av både katastrofmedicinska insatser och konsulära katastrofinsatser. Därför är det lämpligt att personkretsarna i lagarna är mer samstämmiga. Regeringen anser att Sverige i sådana extraordinära situationer inte bör vara förhindrat att agera för att rädda liv och minska lidande för personer som utan att ha hemvist i landet har anknytning till Sverige. Ytterligare ett skäl för att personkretsarna i insatslagarna bör vara mer samstämmiga är att det inte är rimligt att den personal som företräder den ena respektive den andra typen av insats ska arbeta utifrån olika personkretsar och därmed kunna ställas inför situationen att kunna ge en drabbad person t.ex. ekonomiskt stöd men däremot inte livräddande akutvård.

Vidare anför regeringen att en kris eller katastrof som kan aktualisera en katastrofinsats sannolikt kommer att vara svår att förutse och att skydda sig mot. Det handlar dessutom om insatser som med allra största sannolikhet kommer att genomföras under kaos- och panikartade förhållanden. Det kan i sådana situationer ofta vara svårt att snabbt avgöra om de personer som drabbats har hemvist i Sverige. Beslut om att inleda katastrofmedicinska insatser måste dock ofta fattas med kort varsel; en vid personkrets kan därför underlätta i sådana beslutssituationer.

Regeringen anser att begreppet anknytning till Sverige bör definieras i katastrofmedicinska insatslagen utifrån personkretsen i konsulära katastrofinsatslagen. Regeringen föreslår därför att med människor med anknytning till Sverige ska avses svenska medborgare, svenska medborgares utländska familjemedlemmar och utlänningar som är bosatta i Sverige.

Regeringen anser vidare att det i katastrofmedicinska insatslagen inte bör uppställas hinder mot att tillhandahålla insatser även i fall då andra personer än sådana som har anknytning till Sverige är drabbade av en allvarlig olycka eller katastrof i utlandet. Regeringen förklarar att utgångspunkten är att den stat som begär stöd också själv ska bära kostnaderna för det lämnade stödet i dessa fall.

Ändringen som innebär utvidgning av personkretsen i förhållande till vad som gällde tidigare ger lagstöd för undantag från lokaliseringsprincipen.

Särskilt om hälso- och sjukvård vid vissa sjöräddningsinsatser

Regeringen föreslår att det införs en ny bestämmelse i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) om att landsting får bedriva hälso- och sjukvård i samband med sjöräddningsinsatser i de delar av havet utanför Sveriges sjöterritorium där svenska myndigheter ansvarar för sjöräddningstjänsten. Syftet med hälso- och sjukvården ska vara att minimera de fysiska och psykiska följdverkningarna av en olycka.

För att ge landstingen laglig möjlighet att bedriva hälso- och sjukvård i de delar av havet utanför Sveriges territorium där Sverige har ett sjöräddningsansvar krävs ett undantag från lokaliseringsprincipen i kommunallagen. Regeringen föreslår att det aktuella undantaget förs in i en ny bestämmelse i hälso- och sjukvårdslagen.

Utskottets ställningstagande

Genom lagförslagen utökas den personkrets som kan komma i åtnjutande av katastrofmedicinska insatser utomlands och ges landstingen möjlighet att bedriva hälso- och sjukvård i samband med sjöräddningsinsatser i de delar av havet som ligger utanför Sveriges sjöterritorium och där svenska myndigheter ansvarar för räddningstjänsten. Utskottet välkomnar regeringens förslag och tillstyrker dem.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2014/15:76 Om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands m.m.:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:552) om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Härigenom föreskrivs att det i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)¹ ska införas en ny paragraf, 4 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 a §

I samband med sjöräddningsinsatser i de delar av havet utanför Sveriges sjöterritorium, där sjöräddningstjänsten ankommer på svenska myndigheter, får ett landsting bedriva hälso- och sjukvård i syfte att minimera de fysiska och psykiska följdverkningarna av en olycka.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2015.

¹ Lagen omtryckt 1992:567.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:552) om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2008:552) om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands

dels att 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Vid insatser till stöd för utlandsmyndigheter och nödställda i en situation då många människor med *hemvist i Sverige* drabbas av en allvarlig olycka eller katastrof i utlandet, får ett landsting bedriva hälso- och sjukvård utomlands i syfte att minimera de fysiska och psykiska följdverkningarna av olyckan eller katastrofen (katastrofmedicinska insatser).

Vid insatser till stöd för utlandsmyndigheter och nödställda i en situation då många människor med *anknytning till Sverige* drabbas av en allvarlig olycka eller katastrof i utlandet, får ett landsting bedriva hälso- och sjukvård utomlands i syfte att minimera de fysiska och psykiska följdverkningarna av olyckan eller katastrofen (katastrofmedicinska insatser).

Med människor med anknytning till Sverige avses

- 1. svenska medborgare,*
- 2. svenska medborgares utländska familjemedlemmar, och*
- 3. i Sverige bosatta utlänningar.*

1 a §

Även vid insatser till stöd för andra än de som enligt 1 § har anknytning till Sverige får ett landsting, i en situation då många människor drabbas av en allvarlig olycka eller katastrof i utlandet, bedriva hälso- och sjukvård utomlands i syfte att minimera de fysiska och psykiska följdverkningarna av olyckan eller katastrofen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2015.